

Routesuggesties n.a.v. het thema: bouwkunst 20e eeuw.

De routes zijn beschreven vanuit de Kuiperij in de Ankerstraat 16, het centrale punt van de Open Monumentendag in Maassluis.

Naast de historische gebouwen in het centrum, die u kunt bezoeken en waarvan u een apart overzichtje met wetenswaardigheden kunt krijgen, zijn er een aantal **moderne objecten** uit de 20e eeuw de moeite waard om te bezoeken. Vanzelfsprekend liggen die allemaal wat verder van het centrum af. Hieronder volgen een paar suggesties voor wandelroutes waar u uit kunt kiezen. De routes verlaten als spaken in een wiel het centrum van Maassluis.

Geef ook onderweg uw ogen goed de kost, want er is veel moois te zien.

Wijk 'het Stort' (1918-1930)

Verlaat de Kuiperij rechtsaf, 1e links, 1e rechts.

Direct over de brug staat rechts een typisch **huis uit de jaren '50**: opgetrokken in decoratieve gele baksteen. De strakke horizontale lijnen doen enigszins denken aan het Haagse Gemeentemuseum, gebouwd voor WO II door architect Berlage. Het was oorspronkelijk hetingangskantoor voor scheepswerf De Haas. Deze scheepswerf ligt er nog steeds (niet open voor publiek), u kunt wel de schepen op de helling zien liggen.

1e rechts, **Keucheniusstraat**. De huizen rechts behoren tot het Stort, gebouwd in de jaren '20. De aanpassing van de Woningwet in 1921 bepaalde dat er meer aandacht aan de buitenruimten zoals pleinen, straten en verkeerspunten, besteed moest worden. De hele arbeiderswijk is samengesteld uit dezelfde modules, waarvan u rechts een voorbeeld ziet: het lange blok huizen is symmetrisch opgebouwd. In het midden hoogbouw bestaande uit een verhoogd middengedeelte, geflankeerd door twee lagere blokken met aflopende daken naar het lagere gedeelte. In het midden de toegangspoort tot de achterliggende tuinen. Aan weerszijden identieke rijen lage huizen. Tel de dakkapellen en dubbele dakkapellen en zie dat de blokken exact gelijk zijn. Links wordt dit afgesloten met een sluitblok.

Doorlopen, 1e rechts **Mackayplein**.

Er waren slechts vier winkels in de hele wijk. In het hoekblok helemaal rechts (nu kapper) was er een. Deze winkelpanden zijn de helft breder dan de woonhuizen. In de hoek van het plein was er ook een: dit huis heeft twee grotere ramen en een deur in het midden. Links van het plein staat een rijtje huizen met stoepjes: ze zijn na een verzakking opgevijseld, maar iets te hoog.

Links **Talmastraat** in. Kijk naar het eerste blok: afgesloten aan weerszijden door puntgevels. De gevels van de tussenliggende

huizen zijn net weer even anders dan de voorgaande door de uitspringende portalen aan weerskanten. Door de daklijsten voor de dakkapellen te doorbreken en 'op te tillen' ontstaat een speels geheel. Doordat de woningen gespiegeld zijn, is er een speels verspringend ritme ontstaan tussen de dubbele dakkapellen en de dubbele voordeuren.

Rechtsaf Heldringstraat. Hier zien we verschillende variaties van een dubbel hoog blok gecombineerd met een paar lage woningen. Een losstaand blok heeft wat lager doorlopende daken, zoals we al in de Keucheniusstraat zagen. In deze straat is de enige winkel die nog in bedrijf is.

Linksaf Esserstraat in en zie op het eind rechts op de hoek de vierde winkel. Deze gevel is gewijzigd, maar duidelijk is te zien dat het huis breder is dan de andere woningen. Van oorsprong waren er twee ramen met een deur in het midden, zoals de nog bestaande winkel. Het ritme van de gevels in de Esserstraat met de uitspringende portalen geeft de straat een eigen karakter. Het blok aan het eind in de A.E. Maasstraat sluit de straat mooi af. Dit principe wordt meer toegepast in de wijk.

Links door A.E. Maasstraat en weer links Piersonstraat: ook in de Piersonstraat (evenwijdig aan de Esserstraat) staat een topgevel in het midden die de afsluiting van het hele korte Klaas Katerstraatje verzorgt. Loop de wijk door en merk dat in elke straat de gevels net even anders zijn waardoor elke straat zijn eigen identiteit krijgt. De huizen achter de gevel zijn allemaal hetzelfde. De dubbele bovenhuizen zijn echter groter. Er zijn drie evenwijdige straten: Talmastraat, Piersonstraat en Esserstraat. Deze wijk is een gaaf voorbeeld van een afgerond en samenhangend project.

Wijk 'het Hoofd' (1892-1906)

Verlaat de Kuiperij rechtsaf, 1e links, 1e rechts.

Direct over de brug staat rechts een typisch **huis uit de jaren '50**: opgetrokken in decoratieve gele baksteen. De strakke horizontale lijnen doen enigszins denken aan het Haagse Gemeentemuseum, gebouwd voor WO II door architect Berlage. Het was oorspronkelijk hetingangskantoor voor scheepswerf De Haas. Deze scheepswerf ligt er nog steeds (niet open voor publiek), u kunt wel de schepen op de helling zien liggen.

Zie verderop de voormalige **pakhuizen** aan weerszijden van de haven, die allemaal een nieuwe bestemming hebben gekregen. In het begin van de 20e eeuw verdween de visserij geleidelijk uit Maassluis en daarmee de verwante industrieën en handel. Aan de overzijde staan nog een paar kapitale woonhuizen.

Links over de brug, rechtsaf oversteken.

Het **monument van de watersnood van 1953** staat in het water van de haven. Een helder informatiebord geeft u alle bijzonderheden over dit monument.

Langs de linkerkant van de buitenhaven blijven lopen, spoorwegovergang en Deltadijk oversteken tot aan de Nieuwe Waterweg.

De buitenhaven heeft onlangs de functie van Museum-**Sleepboothaven** gekregen. Aan de overkant liggen een aantal historische sleepboten waarvan sommige open zijn voor publiek. Voorbij de Deltadijk begint de wijk het Hoofd. Langs

de haven en aan het eind langs de Waterweg staan de mooiste huizen en pakhuizen. Deze zijn als eerste gebouwd, toen de vissershaven een opleving doormaakte na het graven van de Nieuwe Waterweg in 1872. Het **pandje 'Arco Iris'** is oorspronkelijk als café gebouwd, evenals een soortgelijk pandje dat nu verdwenen is. Op die plek, iets verderop aan de **Burgemeester De Jonghkade**, bouwt men nu een appartementencomplex. Aan het einde bevond zich eeuwenlang de veerstoep. Deze is nu meer naar links verlegd. Het **Veerhuis** is verdwenen, maar vervangen door een gloednieuw en goed gelijkend appartementenblok.

Linksaf Burgemeester Van de Lelykade. Na de Woningwet van 1901 begon men verantwoorde arbeiderswoningen te bouwen. Ook vestigde zich nieuwe industrie op het Hoofd. Rond 1906 bouwde men de twee evenwijdige straten vanaf de Waterweg: **De la Reystraat en Dutoitstraat.**

Linksaf Dutoitstraat. De huizen met twee verdiepingen zijn duidelijk ruimer opgezet dan de huizen die direct na 1900 werden gebouwd. Het rijtje eengezinswoningen links, met rood pannendak is van veel latere datum en in 1936 gebouwd. Ook het rijtje om de hoek in de Joubertstraat dateert uit de jaren dertig, wat duidelijk te zien is aan het uiterlijk; ze ogen aantrekkelijk individueel door de erkertjes en accenten aan de gevel.

Rechtdoor Pres. Steynstraat, met links en rechts evenwijdig resp. de Paul Krugerstraat en Generaal De Wetstraat. Vlak na 1900 ontstonden de drie evenwijdige straten die nu op de Deltadijk uitkomen: **Paul Krugerstraat, Pres. Steynstraat en Gen. de Wethstraat.** Dit waren van oorsprong kleine lage huizen, in de Paul Krugerstraat is dat nog het beste te zien: een woonkamer met kookhoek, een toilet met riolering als noviteit (nog geen watercloset en alleen toegankelijk via de tuin) en twee zolderkamers: een voor de jongens en een voor de meisjes. Tegenwoordig zijn de huizen vergroot door dakkapellen en extra verdiepingen. Ook zijn soms van twee woningen een gemaakt. In de Pres. Steynstraat staan, vlakbij

de Joubertstraat, tegenover elkaar twee opvallende zeer ruime panden: een **voormalige kuiperij en een winkel** met gevel in art-decostijl. Alle afgeschuinde straathoeken bevatten van oorsprong winkeldeuren en daartussen telde de wijk ook nog winkels. In totaal bijna 40. Nu is er geen enkele winkel meer op het Hoofd. Ten gevolge van de aanleg van de Deltadijk is een gedeelte van de wijk afgebroken. Daarom is het hele korte straatje **Cronjéstraat** (aan het eind rechts) zijn huizen aan de dijkkant kwijtgeraakt. Op het parkeerterreintje links stond de **Hoofdschool**.

Via Wippersmolen naar woonhuis van Colthoff (1913)

Verlaat de Kuiperij linksaf, Ankerstraat uitlopen, let op het prachtige zicht op de **Groote Kerk** links, en de **Stadhuiskade** rechts, aan de andere kant van de havenkom.

Rechtsaf de dijk op en linksaf over De Wip naar beneden. Het Griekse hotel-restaurant is het voormalige **zeemanshuis**.

Loop rechtdoor langs het water van de Zuidvliet over de dr. Kuyperkade. U passeert rechts de oudste en voor Maassluis zeldzame **trapgevel uit 1649** (nu restaurant De Lantaern). Verderop links ligt het **Arie de Groothuis**, een zeer oud woonhuis van burgemeesters en in 1861 de eerste christelijke school.

Rechtdoor, de drukke weg (P.C. Hooftlaan) oversteken en rechts van het water gaan lopen. Loop langs de moderne

rooms-katholieke kerk (wordt binnenkort afgebroken) en langs de **Schuurkerk**. Dit is nu een theater, maar is in 1787 gebouwd als de eerste rooms-katholieke kerk na de Reformatie. Hij mocht echter niet te zien zijn vanaf de

straat, daarom staat de pastorie aan de voorzijde, aan de vliet. Verderop (half achter een muur) passeert u de **voormalige wasserij** van Smeele uit het eind van de 19e eeuw. Zie de bijzondere kapverdieping die opengewerkt was om de was te laten drogen.

Blijf langs de Zuidvliet lopen, maak een kleine omweg om de school en u bereikt de **Wippersmolen**. Deze molen uit 1726 is van het Hoogheemraadschap van Delfland en had tot taak de Sluispolder te bemalen. In het piepkleine huisje woonde de molenaar met zijn grote kinderschaar. Later woonde hij in het grotere huis verderop. De **Zuidvliet** is gegraven als een afwatering van het omringende polderland en lozing van overtollig water vond plaats door een spuigat in de dijk. Het land ging daardoor inklinken en kwam lager dan de vliet te liggen. Toen waren er windmolens nodig om het overtollige water uit de sloten omhoog naar de vliet te malen.

Verder lopen: tot aan de brug waar u langs de andere zijde van de Vliet terug kunt. Bij de brug stond de **veiling** voor producten die uit het Westland werden aangevoerd. Nu Partycentrum De Veiling.

U loopt langs de Noordvliet terug naar het centrum. Het eerste stuk met druk verkeer is misschien wat vervelend, maar al gauw komt u weer tussen de oude bebouwing. Langs de vlieten staat de **oudste bebouwing van Maassluis**. Vlak voor

de drukke weg (een doorbraak uit de jaren 1970 vanwege het toenemende verkeer) op nr. 64 vindt u het huis van de **joodse fotograaf Colthoff** (nu kapperszaak, let eens op het uithangbord en aparte gevellamp). Dit huis is gebouwd in 1913 in de tijd van de art-nouveaustijl. U ziet de stijlkenmerken

in de boog van het balkon en de sierlijke etalageruit. In 1943 zijn alle joden uit Maassluis weggevoerd naar Sobibor. Een plaquette aan de gevel herinnert daaraan.

Moskee, bloemenbuurt en r.k.-kerk

Verlaat de Kuiperij linksaf, Ankerstraat uitlopen, brug over, linksaf de Noorddijk op en deze helemaal aflopen. Vroeger was dit een grindpad, het **traject waarover de postkoets** hoog en droog naar 's-Gravenzande reed. Waar rechts twee voetpaden in een driehoek van de dijk afgaan was de **Wedde**: hier konden de koetsen veilig van de steile dijk afrijden. En in het water werden de paarden gedrenkt. Op de dijk stond hier café De Zon voor de voerlieden. Aan het eind van de bebouwing stond tot in de jaren '20 een Runmolen op de dijk, de **pendant van molen De Hoop** die nu nog steeds aan het andere uiterste einde van de Zuiddijk staat.

De weg vervolgen met de bocht mee naar rechts, op de kruising linksaf. Op de volgende kruising staat links de moderne **moskee** (openstelling tijdens OMD nog niet bekend). Rechts aan de overkant ziet u het hoge **gebouw De Engel**, zo genoemd vanwege zijn vorm. Ingemetseld is een mooie gevelsteen van **boerderij 'De Buis'**, die hier oorspronkelijk stond. Al het bouwland waarop thans de nieuwe wijken zijn gebouwd behoorde aan deze boerderij. Daarachter is een nieuwe wijk lage woningen verrezen, gedeeltelijk op de fundamenten van afgebroken flatwoningen uit de jaren '50 en '60. De Maasdijk loopt met een grote bocht achter deze huizen langs. Naar rechts, aan de andere zijde van de dijk en veel dieper, op polderniveau gelegen, ligt een kleine wijk die de **Bloemenbuurt** wordt genoemd. Dit is vanwege de straatnamen. De huizen zijn gebouwd in de jaren '20 en '30 door de Verenigde Touwfabriek voor haar arbeiders. De huizen vertonen enige overeenkomsten in uiterlijk met de huizen in de wijk het Stort. Ze dateren dan ook uit dezelfde periode.

Doorlopen aan de rechterzijde van deze drukke Westlandse weg.

Na circa 300 m houdt de bebouwing (senioren- en gezondheidscomplex De Vloot) aan uw rechterhand op. Dan ziet u een gedurfd monument van de 21e eeuw, nl de **splinternieuwe rooms-katholieke kerk**, dit jaar gereed gekomen. De bijzondere vormen van het gebouw zijn mogelijk doordat het gebouw uit een speciale soort zeildoek is opgetrokken. De kerk is tijdens de OMD geopend voor publiek.

Gemaal De Zaaier, De Visserschool en Witte Kerkje

Verlaat de Kuiperij linksaf, Ankerstraat uitlopen, brug over, rechtsaf de Hoogstraat in, heet verderop Zuiddijk en deze helemaal aflopen.

U passeert diverse oude monumenten: aan uw rechterhand het **Delflandhuis** en het oude **Raadhuis**, nu **Nationaal Sleepvaart Museum**. Voorbij de Wateringse sluis ziet u links op de Zuiddijk het **Zakkendragershuisje**. Iets verder rechts het **Gemeentemuseum Maassluis**, een voormalige school.

Rechtsaf Fenacolijslaan in en aan het pleintje ligt de **Minister De Visserschool** (tegenwoordig: Het Spectrum). Dit is een prachtige school uit 1923, gebouwd in de expressieve stijl van de art deco.

Terug naar de Zuiddijk. Tegenover de Fenacolijslaan op de Zuiddijk ligt het **rioolgemaal** uit 1915. Een elektrisch gemaal in art-nouveaustijl, bedoeld voor de arbeiderswijk uit 1910 die onder aan de dijk ligt. Vijf jaar na de bouw van deze arbeiderswijk (1910) werden de open riolen vervangen door riolering en was er een rioolgemaal in de dijk nodig.

Deze wijk is in de jaren '60 grotendeels afgebroken en opnieuw gebouwd, waarbij het oude stratenpatroon deels verdween. In de Patijnestraat, recht voor het gemaal, is Maarten 't Hart geboren en opgegroeid.

Via trap naar beneden en Patijnestraat in. Rechtsaf Damstraat inlopen tot u de G.A. Brederolaan links ziet. Op dit punt ligt aan uw rechterhand het Witte Kerkje, gebouwd door de fameuze architect S.J. van Embden. Het kwam gereed in 1952. De Nederlandse Protestanten Bond is een vrijzinnig en gastvrij kerkgenootschap dat voor het kerkje vele vormen van gebruik bedenkt. Binnen ziet u daar meer van.

Terug door Damstraat, linksaf Van Embdenstraat, rechtsaf Van der Horststraat, linksaf de dijk op en deze vervolgen. Aan uw rechterhand passeert u de **Dijkschool** uit 1880, thans op smaakvolle wijze opgenomen in een modern

appartementencomplex dat doorloopt tot de straat erachter, op het terrein van de voormalige brandweerkazerne. Aan het eind van de Zuidoost passeert u **molen De Hoop**, gerestaureerd en in bedrijf dankzij vrijwillige molenaars. De molen is te bezichtigen en in de winkel wordt van alles verkocht.

De drukke weg (Laan 1940-1945) oversteken. Dit was vroeger de **trambaan naar Delft**. De dijk vervolgen langs de **begraafplaats** waar de vader van Maarten 't Hart werkte. Er staan **twee mooie baarhuisjes** uit het begin van de 20e eeuw midden op de begraafplaats bij de voormalige ingang.

Spoorwegovergang

oversteken en u bent bij **dieselgemaal De Zaaijer** uit 1928 (helaas niet open voor publiek). Hier mondt de Boonervliet uit in de Maas. Maassluis kent drie evenwijdig lopende vlieten die voor de afwatering van de achterliggende polders moesten zorgen. Omdat drie Westlandse gemeenten samen de Boonervliet beheerden zijn er dan ook drie spuisluizen in de dijk gebouwd. Daarom is de vliet zo breed. Door het dalen van het polderniveau kon er niet meer van het natuurlijke hoogteverschil gebruikgemaakt worden bij het spuien. Een gemaal was noodzakelijk. De brede vliet maakt het malen met een krachtig gemaal, waardoor een sterke stroming ontstaat, mogelijk. Let op de mooie strakke stijl waarin het gemaal en de bijpassende huizen zijn gebouwd. Door de glazen verdieping rondom, vlak onder het dak, lijkt het dak bijna gewichtsloos te zweven.

Wandeling

Samengesteld door de Historische Vereniging Maassluis

(www.histvermaassluis.nl)

Publicatie door de Culturele Raad Maassluis (www.crmmaassluis.nl)

Ter gelegenheid van de Open Monumentendag 2007

(www.openmonumentendag.nl)